

Ni frågar?

Professor
Herbert Tingsten

Professor
Gunnar Dahlberg

Professor Gunnar
Westin Silverstolpe

Professor
Erik Lönnroth

Professor Torgny
T:son Segerstedt

Docent
Folke Lindberg

VECKANS FORUM

Dessa svara!

VAD MENAS MED BLODGRUPPER?

Det går inte att utan vidare överföra blod från en person till en annan. Förutsättningen för att det skall gå lyckligt är att båda personerna tillhör samma blodgrupp, d. v. s. har blodkroppar som korresponderar med varandra på ett bestämt sätt

Vad menas med blodgrupper? Man hör så mycket talas om dessa i samband med blodgivarcentraler. Tacksam för svar.

Ungdomsledare.

Om man tar en bloddroppe från vardera av två personer och blandar dem, händer ibland ingenting. I andra fall klumpas blodkropparna samman. Det hela påminner om den hopklibbning av partiklar, som äger rum, då mjölk skär sig. Principiellt är det så att i blodserum hos en del personer finns fällande faktorer, som kallas agglutininer, vilka klumpar samman blodkroppar, som har mot dessa svarande mottaglighetsfaktorer, agglutinogener. Först upptäckte man två agglutininer, vilka man betecknade med α och β och två mottaglighetsfaktorer A och B. Dessa faktorer kan kombinera sig på olika sätt men aldrig så att en viss fällande faktor och den mottaglighetsfaktor, som svarar mot denna, finns i samma blod. Vi få därför följande blodgrupper: grupp O, som har de fällande ämnena α och β men ingen mottaglighetsfaktor; grupp A, som har mottaglighetsfaktorn A och den fällande faktorn β ; grupp B, som har mottaglighetsfaktorn B och den fällande faktorn α samt slutligen grupp AB, som innehåller mottaglighetsfaktorerna A och B men ingen fällande faktor.

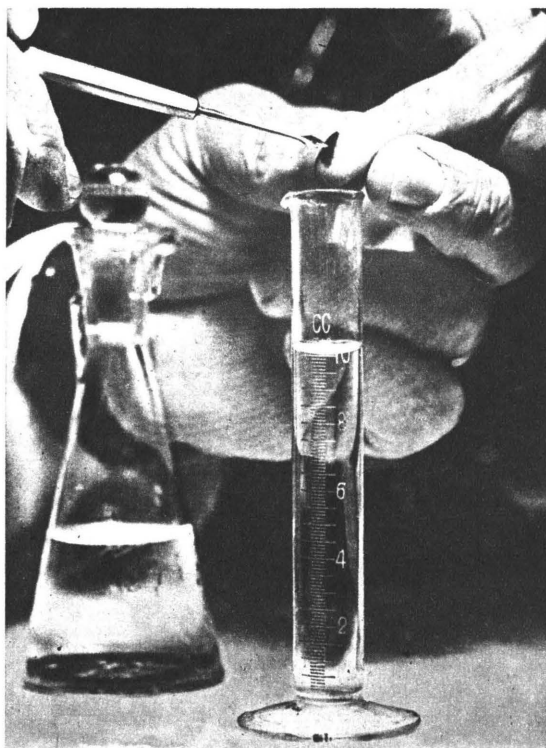
Detta var de först upptäckta blodgrupperna. Sedermera har man funnit flera blodgrupper, som orsakas av flera olika faktorer inom gruppen A. Framför allt har man upptäckt nya system såsom exempelvis M- och N-systemet. Enligt dessa har varje person antingen egenskapen M, N eller MN. Vidare har man funnit P- och Rh-systemet. Det sistnämnda har speciellt intresse, därför att det inträffar att modern saknar Rh-faktorn men att fadern är Rh-positiv och barnen kan också bli Rh-positiva. I moderns blod bildas då motgift mot Rh-faktorn, vilket medför att när ett barn föds, dess blod sönderfaller och det så småningom dör. Sjukdomsfall av denna art företer en del egendomligheter. I regel sjuknar inte det första barnet utan det andra eller något av de därefter följande. Man förklarar detta så, att under

den första graviditeten utbildas ej så starkt motgift i moderns blod utan detta sker först vid en senare graviditet. Barnet dör vidare först efter födelsen och aldrig före, vilket beror på att det troligen finns en skyddande faktor i moderns blod, som motverkar motgiftet. Möjligen är det fråga om ett hormon. Dödsfall av denna art är emellertid ovanliga.

Förr i tiden var däremot dödsfall ej ovanliga vid blodöverföring, beroende på att man överförde blod mellan personer tillhörande olika blodgrupper. Det är därför man bestämmer blodgrupper på blodgivarcentraler. Man överför nämligen helst blod från personer tillhörande samma blodgrupp.

Blodgrupper har slutligen intresse vid faderskapsbevisning men huvudsakligen för män. I vissa fall kan nämligen den anklagade faderns blodbeskaffenhet vara sådan, att han ej kan vara fader till barnet. I motsatt fall, då hans blodbeskaffenhet ej utesluter faderskap, kan man emellertid ej säga någonting bestämt. Genom det stora antal blodgrupper man nu känner finns dock bättre möjlighet än förr

Bara en droppe blod... men en droppe med väsentliga avslöjanden.

att fastställa faderskap. I en del länder använder man sig även av blodgruppens styrka för detta ändamål, men i vårt land har, så vitt jag vet, sådana egenskaper ej utnyttjats.

Då man först upptäckte blodgrupper och började utföra massundersökningar, hoppades man att med blodgruppernas hjälp kunna särskilja raser. De första undersökningarna utfördes under förra världskriget på de allierade trupperna i Saloniki. De förhoppningar man hyste har dock ej fullt infriats. Det finns visserligen gruppolikheter mellan vissa olika raser men i det enskilda fallet ger blodgruppen ingen ledtråd för en rasdiagnos, helt enkelt beroende på att i det enskilda fallet en sådan diagnos ofta är meningslös. Eftersom national-socialismen nu är krossad, är det knappast nödvändigt att gå in på detta.

Gunnar Dahlberg.

»HOTET FRÅN ÖSTER»

Sverige och Ryssland hade ungefär lika stor skuld i det spända förhållande som tidigare ofta rådde mellan de båda länderna. Men efter 1812, då Carl Johan offrade alla svenska revanschplaner, har det rått ständig fred.

Kan man säga, att det hör till traditionell rysk politik att hota Sverige resp. Finland? I skolan fingo vi ju lära oss, att ryssarna alltid överföll eller tänkte överfalla Sverige, men sedan 1809 ha vi ju haft fred med dem. Däremot har Finland tre gånger inom en mansålder fått gripa till vapen mot dem. Har hotet överflyttats från Sverige till Finland, och vad ligger bakom detta eviga hot?
Svensk.

Går man igenom historien om Sveriges krig med Ryssland under nyare tid, finner man, att rollen av angripare har varit tämligen jämnt fördelad mellan de två makterna. Under 1500-talet och början av 1600-talet var det otvivelaktigt Sverige, som var den aggressiva parten. Sverige ville under Gustaf Vasa, Johan III och Gustaf Adolf få kontroll över sjöhandeln på Ryssland och strävade därför att lägga under sig de hamnar, där denna handel sökte sig fram. Denna imperialistiska politik i tidens stil hade slutlig framgång i freden i Stolbova 1617, som utestängde Ryssland helt från Östersjön. Rys-

sarnas strävan var under det följande århundradet inriktad på att bryta spärren, och under Peter den store aktiviserades detta program som en väsentlig förutsättning för den utveckling till Rysslands europeisering och deltagande i västerlandets handel och sjöfart, som tsaren eftersträfvade. Han grep tillfället i den stora nordiska koalitionen mot Karl XII, där han icke från början var den drivande kraften men efter hand blev den ojämförligt mäktigaste och framgångsrikaste medlemmen. Grundläggningen av Petersburg skapade skarpa intressemötsättningar mellan Sverige, som hoppades återvinna de länder, vilka förlorades i Nystadsfreden 1721, och Ryssland, som ville säkra den nya huvudstadens strategiska läge. Sverige anföll i revanschkrigen 1741 och 1788, medan Ryssland sökte utöva kontroll över Sveriges inre politik för att säkra sig en utrikespolitisk drabant i stället för en fiende. Otivvelaktigt kändes Rysslands övermakt i Sverige som ett hot under frihetstiden och den gustavianska tiden, vilket mot slutet av detta tidsskede stärktes av att de män, som företrädde tendenser till finsk separatism sökte anknytning i Ryssland. 1808 gick så Ryssland till anfall och fullbordade Finlands erövring. Detta avgjorde definitivt till Sveriges nackdel den ständigt svävande finska gränsfrågan. Carl Johan offrade alla svenska revanschplaner genom samgåendet med Ryssland från 1812, och den bestående freden inträdde.

Herbert Tingsten
Herbert Tingsten.

Förstörelsen under det gångna kriget överstiger trots sin oerhörda omfattning inte 1/5 av nationalförmögenheten och sannolikt torde den nationella förödelsen tämligen snart vara utplånad och ersatt.

DEN OMRÖRDA MYRSTACKEN

Hur lång tid tar det att bygga upp det förstörda Europa

När man ser journalfilmernas bilder av ödelagda städer, sprängda fabriker med bara några murrester kvar, nedstörtade jättebroar och det övriga eländet, säger man sig att det måste ta årtionden att bygga nytt i stället för det förstörda. Eller vad säger sakkunskapen?

C. S—g.

Början må göras med en liten »siffermodell», som låter viktiga ekonomiska sammanhang framträda. Det gäller en fredlig folkhushållning, som befinner sig på frammarsch.

Nationalinkomst	10 miljarder kr.
däruv till bildning av nytt kapital	1,5 miljarder kr.
Nationalförmögenhet	50 miljarder kr.

Nationalinkomsten, det är strömmen av produkter, som står till förfogande för konsumtion eller ta formen av nya fabriksbyggnader, maskiner, fartyg m. m., och därmed blir till nytt kapital. Här förutsättes som synes, att 15 procent av nationalinkomsten får denna senare användning, och det kan vara en rimlig siffra. Nationalförmögenheten är åkerjorden, skogsmarken, gruvorna, vattenfallen och vidare kapitalet i form av fabriker, maskiner och den långa raden av andra föremål, som tjänar produktionen. Mången är benägen att tro, att siffran 50 miljarder för nationalförmögenheten är för liten för att passa till nationalinkomstsiffran 10 miljarder, men det innebär en under-

skattning av arbetets betydelse för produktionen. De två siffrorna hänger i själva verket bra ihop.

Hur långt kan förstörelsen ha gått, där den är som värst? Jag skulle tro, att det ingenstades är fråga om mer än 1/5 av nationalförmögenheten, inte heller i Tyskland, fast detta land den här gången ordentligt har fått känna på att krig är allvar och inte bara en trevlig lek för generalstabsofficerare. Journalfilmer och fotobilder kan tyckas säga något annat, men männen med kamerorna håller sig givetvis till den värsta förödelsen — med all rätt, skyndar jag att tillägga, ty det är bara bra, att så många människor som möjligt får se vanvetet och eländet i det krig, som tyskarna har påtvingat kulturfolken i förhoppning att det skulle bli en god affär. Hur illa åtgångna de tyska storstäderna och de viktigaste tyska industriområdena än är, gäller det att det finns mycket som är oskadat eller endast i ringa grad berört av kriget. Dit hör så väldiga tillgångar som åkerjorden, skogarna och gruvorna under jord och säkerligen också en mycket avsevärd del av stads- och industribebyggelsen, vägarna, järnvägarna och kanalerna.

Om det stämmer, att förstörelsen inte överstiger 1/5 av nationalförmögenheten, går det enligt vår siffermodell att med anlitan av den ordinarie nybildningen av kapitalet ta igen det förlorade under loppet av sex, sju år. Nej, säger den skarpsinnige läsaren, det är fel reso-

nerat, ty nationalinkomsten måste gå ner som en följd av att fabriker, maskiner och annat i samma väg har förintats, och därmed minskas möjligheterna för nybildning av kapital. Alldeles riktigt, ärade läsare — min komplimang för Ert skarpsinne! Men vi bryr oss inte om att räkna på det där utan säger i stället så: om det går att få full fart på produktionen, om befolkningen hjälpligt kan försörjas med livsmedel och andra rena nödvändighetsvaror, om viktiga råvaror och hjälpmaterial kan anskaffas genom varuutbyte med andra länder, tar det inte årtionden utan väsentligt kortare tid att bygga upp det som har blivit förstört. Om man på återuppbyggnaden kan satsa låt oss säga tredjedelen av det som i krigstid satsas på krigföringen, är saken snart klar, ty krigföringen drar 50—60 procent av de tillgängliga produktivkrafterna, alltså i vårt tänkta fall 5—6 miljarder av en nationalinkomst på 10 miljarder.

Tyvärr, skulle jag vilja säga, kommer det andra världskrigets materiella förstörelse tämligen snart att vara utplånad och ersatt. Tyvärr, säger jag, ty människorna har så lätt att glömma, och när spåren av den materiella förstörelsen är borta, är väl också 25 miljoner förintade och förstörda människoliv glömda. Om det inte vore för människoliven, de oersättliga, de ovärderliga, skulle jag ha lust att säga detta: krig, det är ju bara som att röra om med en käpp i en myrstack — nästa dag är myrstacken hel och fin igen.

G. Silverstolpe
G. Silverstolpe.